

Т.Г. Камінська, к.е.н., доц. кафедри бухгалтерського обліку і аудиту
Національного університету біоресурсів і природокористування України,
м. Київ

ОБЛІК ПРИДБАННЯ ЗАСОБІВ ВИРОБНИЦТВА ЯК ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ КРУГООБОРОТУ КАПІТАЛУ

На будь-якому підприємстві, що займається виробництвом товарів, виконанням робіт чи наданням послуг, здійснюється кругооборот капіталу, що у фізичному вимірі проявляється у вигляді кругообороту засобів. Першим етапом цього процесу є процес придбання. Характерною для цього етапу є зміна форми ресурсів з грошової у матеріальну форму. Тобто грошові кошти підприємства перетворюються у виробничі запаси, основні засоби тощо. Кругообіг капіталу, в тому числі й процес придбання, детально розглянуто у працях таких економістів, як Ф. Кене та К. Маркс. Кругообіг господарських засобів та їх відображення в бухгалтерському обліку досліджувались такими вченими як Ф.Ф. Бутинець, Ю.Ю. Корольов, І.В.Малишев, І.Й. Яремко та інші.

У літературі часто зустрічаються поняття «придбання», «постачання» та «поставка». Крім того, можна зустріти й такі поняття, під яким розуміється процес придбання – «заготівля», «забезпечення». Ми вважаємо, що ці поняття тотожні, якщо вони розглядаються як перша стадія кругообороту капіталу. Але відмінність їх полягає в тому, що розглядаються вони з різних позицій – з позиції покупця і позиції продавця (постачальника), тому для уникнення незрозумілостей приймемо за основу поняття «придбання» і в роботі будемо його використовувати.

Процес придбання – це комплекс господарських операцій із забезпечення підприємства предметами та засобами праці. У широкому розумінні придбання також включає в себе процес найму працівників.

Однією з необхідних його умов полягає в наявності двох сторін: покупця та продавця. Кожна з них, звісно, веде облік в своєму господарстві із взаємною синхронністю записів по операціях купівлі-продажу. За своєю сутністю етап придбання передбачає здійснення витрат на предмети і засоби праці. Дані витрати у відповідній формі (вартість придбання і транспортно-заготівельні витрати, амортизація) формують собівартість продукції. До складу поняття «засоби виробництва» разом з предметами праці входять і засоби праці. Вони отримуються також за гроші в порядку купівлі-продажу і внаслідок цього оприбутковуються шляхом подвійної реєстрації: дебет рахунку засобів виробництва, кредит рахунку грошових засобів. Як видно з наведеного пояснення, основні засоби, так само як і оборотні і на тих же підставах, оприбутковуються з принципом подвійного відображення господарських актів в бухгалтерському обліку. На першій стадії кругообороту також відбуваються операції по заробітній платі. Ці витрати обліковуються в два прийоми. При нарахуванні заробітної плати, тобто при визначенні суми, що належить до сплати у відповідності до норм виробітку та розцінками, гроші функціонують лише ідеально як засіб розрахунку.

Одним з важливих питань організації обліку процесу придбання є організація роботи облікового апарату, до якого у процесі придбання слід, крім облікових працівників бухгалтерії, відносити матеріально-відповідальних осіб, працівників відділів постачання чи логістики, завідувачів виробничих підрозділів, які здійснюють облік надходження матеріальних цінностей на підприємство, а також відділ маркетингу, що здійснює моніторинг цін на ринку, у т.ч. закупівельних.

Бухгалтерський облік усіх процесів повинен організовуватися у порядку, визначеному обліковою політикою підприємства. У свою чергу, облікова політика формується не тільки на основі національних стандартів

бухгалтерського обліку, а й з урахуванням організаційної структури підприємства та вимог менеджерів щодо повної та релевантної інформації для аналізу досягнутих результатів роботи в розрізі кожного з процесів господарської діяльності.